

Het verzwakte Duitsland

Het is al weer enige jaren geleden dat collega Van der Ploeg en ik in dit weekblad hebben betoogd dat West-Duitsland op het monetaire oorlogspad was¹. Wij lieten zien dat de Duitsers een agressieve rentepolitiek voeren, gericht op het verwerven van een relatieve voorsprong in de exploitatie van Oost-Europa. Voorts merkten wij op dat de regering-Kohl de kosten van de eenwording in hoge mate afwentelt op de rest van Europa, door niet zelf voor adequate financiering te zorgen. Voorspeld werd dat de Nederlandsche Bank onder leiding van Duisenberg de eerste de beste gelegenheid zou aangrijpen om onafhankelijk van de Duitse centrale bank, de rente te verlagen. Ons artikel riep veel reacties op; vooral bij economen werkzaam in het bankwezen leek een gevoelige snaar geraakt². Zij verdedigden te vuur en te zwaard het restrictieve Duitse monetaire beleid, wезen een alternatief voor het Duitse leiderschap af en beschuldigden ons zelfs van anti-Duitse stemmingmakerij³. Hoe is het sindsdien gegaan?

De nadelen van het Duitse beleid worden thans in brede kring onderkend. Er wordt beseft dat in Europa een onnodig hoog rentepeil is ontstaan en dat er mede door het Duitse optreden veeleer sprake is van monetaire desintegratie dan van integratie. Speciaal de Engelsen voelen zich door de Duitsers verraden. Intussen snijdt Duitsland ook zichzelf in de vingers. De poging op een geforceerde wijze een voorsprong te behalen in Oost-Europa heeft niet alleen West-Europa geschaad, maar ook de beide Duitslanden. De te lang volgehouden te hoge rente heeft de groei en de werkgelegenheid in Duitsland aangetast. Het eigenwijze besluit van Kohl om tegen het advies van Pöhl in de Oost- en de Westduitse mark gelijk te schakelen heeft Oost-Duitsland in een poel van ellende gestort. De positie van de Duitse mark is nu zozeer verzwakt dat een intern noodzakelijke rentedaling nauwelijks extern aanvaardbaar is. Bij een zwakke valuta hoort nu eenmaal een relatief hoge rente.

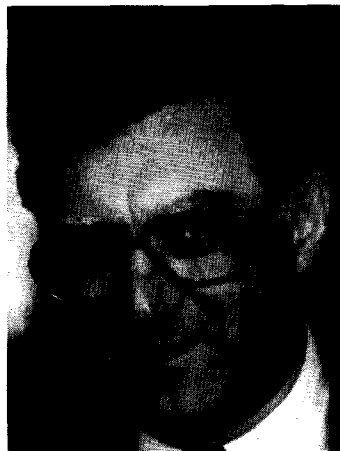
De vraag kan nu opkomen hoe erg het is dat de Duitse economie sterk is verzwakt. De gebruikelijke reactie is dat het om een ernstige ontwikkeling gaat. Zo wordt erop gewezen dat onze exportpositie schade ondervindt van de terugslag in Duitsland. Anderen wijzen op de samenhang tussen massale werkloosheid en het extremisme van rechts. Tegenover deze pessimistische kijk kan een positieve visie worden geplaatst. Naar mijn oordeel is het een zegen dat Duitsland in economische moeilijkheden is geraakt. De kansen op een geïntegreerd pluriform Europa, waarin ruimte is voor differentiatie en verscheidenheid, zijn aanzienlijk toegenomen. Een economisch sterk Duitsland in het centrum van Europa leidt onvermijdelijk tot desintegratie en tot toenemende politieke irritatie door het Duitse optreden.

Uiteraard moet de verzwakking van Duitsland ook weer niet te ver doorslaan, daar zich dan het ge-

vaar van herlevend fascisme inderdaad voordoet. De zwakte van Duitsland moet derhalve een zeker optimum bereiken. Is dat optimum eenmaal bereikt, dan kan een geleidelijke verbetering van de economische situatie in Duitsland heel goed samengaan met daadwerkelijke Europese integratie, indien landen zoals Engeland, Frankrijk en Spanje evenzeer in beter economisch vaarwater terechtkomen. Zo opgevat is de terugslag in Duitsland de voorwaarde voor een gezonde Europese ontwikkeling, waarin de economische machtsverhoudingen een zekere spreiding vertonen. De recente ontwikkelingen in het EMS passen in deze optimistische visie, omdat de landen in Europa nu onafhankelijk van Duitsland via een beheerste rentedaling hun economie op orde kunnen brengen door het bevorderen van groei en werkgelegenheid.

Het verminderen van de machtspositie van Duitsland in het micro- en macro-economische verkeer kan ook een positieve invloed op Duitsland zelf uitoefenen, indien Duitsland gevoeliger wordt voor samenwerking en overleg in de economische betrekkingen. Zet deze ontwikkeling zich in, dan kan Duitsland een evenwichtige bijdrage leveren tot een geïntegreerd Europa.

Een verzwakt Duitsland kan in Europa dus bijdragen tot werkelijke integratie. De kansen op een evenwichtiger ontwikkeling nemen toe en die op het misbruik maken van macht nemen af. Een beheerste toeneming van de werkloosheid en een beheerste verzwakking van de mark zijn, hoe paradoxaal het ook klinkt, constructieve bouwstenen voor de eenwording van Europa. En de Nederlandse exporteurs doen er op deze grond verstandig aan hun bakens voor een deel naar andere afzetmarkten te verzetten, zodat hun afhankelijkheid van Duitsland geringer wordt. Daar varen wij allen wel bij.

A. Heertje

1. A. Heertje en F. van der Ploeg, West-Duitsland op het monetaire oorlogspad, *ESB*, 14 februari 1990, blz. 148-150.

2. Zie *ESB*, 14 maart 1990, blz. 256-259 en *ESB*, 28 maart 1990, blz. 304-309.

3. Zie voor de weerlegging van de oppositie A. Heertje en F. van der Ploeg, Het monetaire oorlogspad van West-Duitsland nader beschouwd, *ESB*, 25 april 1990, blz. 379-383.